

บทความวิจัย (Research Article)

อุดมการณ์ในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ Ideologies in South Korean Folktales

รุจณี จีระกมล* และชมนาด อินทจามรรักษ์
Rujjanee Jeerakamol* and Chommanad Intajamornrak

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทนิทานพื้นบ้านทั้งหมด 36 เรื่องจากหนังสือนิทานพื้นบ้านสำหรับเด็กในหนังสือเรียนของซังเกียว อี ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับรางวัล IBBY Honor List ในปี พ.ศ. 2559 ผลการวิจัยพบอุดมการณ์ทั้งหมด 7 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม อุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม อุดมการณ์เรื่องครอบครัว อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ปีศาจปิศาจ และอุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม โดยเรียงลำดับตามจำนวนความถี่ที่พบจากมากไปน้อย ทั้งนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านเป็นวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่สื่อถึงอุดมการณ์ได้ โดยอุดมการณ์เหล่านี้ถูกผลิตซ้ำและถ่ายทอดอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน

คำสำคัญ: อุดมการณ์ นิทานพื้นบ้าน เกาหลีใต้

Abstract

This research aimed to study Ideologies in South Korean Folktales by using Critical Discourse Analysis (CDA) framework. The data were 36 folktales from folktales for children in the Textbook by Sangkyo Lee, who won IBBY Honor List Award in 2016. The result of the study showed that there are 7 ideologies in South Korean folktales. These ideologies are an ideology related to behavior, an ideology related to people's roles and duties in South Korean society, an ideology related to families, an ideology related to seniority, an ideology related to politics, an ideology related to patriarchy and an ideology related to collectivism, respectively. The results of the study also show that folktales are a form of discourse that can convey ideologies. These ideologies have been reproduced and transmitted in South Korean society for a long time.

Keywords: Ideology, Folktales, South Korean

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุดมการณ์ในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้”

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author; email: rujj.19141994@gmail.com

(Received: 9 January 2024; Revised: 29 March 2024; Accepted: 30 April 2024)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2024.43>

บทนำ

กระแสวัฒนธรรมเกาหลีใต้หรือที่คนไทยคุ้นเคยกันดีกับคำว่า “เกาหลีพีเวอร์” ได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากในประเทศไทย ทำให้มีจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่สนใจศึกษาภาษาเกาหลีเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเรียนภาษาไม่ใช่ว่าการเรียนความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารกันเพียงเท่านั้น แต่การเรียนภาษาได้ก็ตามจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ ไปด้วย ฤทธดาพรรณ หงศ์ดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ (2549) กล่าวว่า ภาษา สังคม และการสื่อสารนั้นผูกโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งหมดนี้ต่างก็สัมพันธ์กับเจตนาอุดมการณ์ อำนาจ อัตลักษณ์ และสิ่งที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อเรียนรู้ภาษาได้ก็ตามหมายถึงกำลังสืบทอดและขับเคลื่อนสิ่งเหล่านั้นให้อยู่ในสังคมสืบต่อไป

ในการวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมเช่นกัน เพราะนักภาษาศาสตร์ในยุคหลังเริ่มให้ความสำคัญกับภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริงและปรากฏอย่างต่อเนื่องหรือที่เรียกว่า วาทกรรม (Discourse) ฌีรพร พานโพธิ์ทอง (2556) กล่าวว่า วาทกรรมตามแนวหน้าที่นิยามนั้นจะมีความสัมพันธ์กับบริบทและหน้าที่ทางสังคม เป็นกระบวนการหรือวิถีที่ผู้พูดหรือผู้เขียนใช้ภาษาสื่อความหมายเพื่อให้บรรลุเจตนาบางประการ แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995a; 1995b; Fairclough & Wodak, 1997; Fairclough & Chouliaraki, 1999; Fairclough, 2000; 2001; 2003 อ้างถึงใน ฌีรพร พานโพธิ์ทอง, 2556) ได้กล่าวถึงวาทกรรมว่า วาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของวิถีปฏิบัติทางสังคม วาทกรรมกับสังคมนั้นมีความสัมพันธ์แบบวิภาษซึ่งกันและกัน กล่าวคือวาทกรรมประกอบสร้างสังคม (ความรู้ อัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ของคนในสังคม) ในขณะเดียวกันวาทกรรมก็ถูกกำหนดโดยสังคมด้วยเช่นกัน ตามที่กล่าวไปข้างต้น นิทานพื้นบ้านที่จัดเป็นวาทกรรมรูปแบบหนึ่งนั้นจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของชนชาตินั้น ๆ ได้ นิทานพื้นบ้าน ที่เล่าต่อกันมาอย่างยาวนานนี้เป็นเสมือนเครื่องมือที่สังคมเกาหลีใต้ใช้ปลูกฝังระบบคิดและระบบสังคมจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 - 2544 ของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) การศึกษากลวิธีการนำเสนออุดมการณ์และอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมการ์ตูนสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2553 ของรมย์ธิดา ศิริพงศ์วรกุล (2555) และ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 – 2533 ของอุมาวัลย์ ชีช่วง (2556) รวมไปถึงการศึกษาอุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไอยดา กลิ่นอัน (2563) แสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนในหลายวิชาและนิทานหรือเรื่องเล่าสำหรับเด็กนั้นเป็นวาทกรรมที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม วาทกรรมเหล่านี้เป็นเสมือนเครื่องมือถ่ายทอดและปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ให้แก่เด็กในสังคมไทย เพื่อสร้างเด็กเหล่านั้นให้เป็นเด็กดีและพลเมืองดีซึ่งจะเอื้อต่อการกำกับดูแลและควบคุมสมาชิกในสังคมต่อไป นอกจากนี้ในงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลีของเกียงฮัน ปาร์ค (2549) ทำให้เห็นภาพสะท้อนของสังคมเกาหลีในสมัยโบราณโดยเฉพาะสังคมของชนชั้นสามัญ ซึ่งวิถีชีวิต แนวคิด ประเพณีและความเชื่อหลาย ๆ อย่างยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวเกาหลีในยุคปัจจุบันนี้ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่านิทานพื้นบ้านที่ถูกเล่าสืบทอดกันมาและถ่ายทอดมายังรุ่นสู่รุ่นเป็นเครื่องมือที่ใช้ปลูกฝังระบบคิดระบบสังคมของเกาหลีได้เป็นอย่างดีหนึ่ง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าภาษาที่อยู่ในนิทานพื้นบ้านจะสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของชาวเกาหลีได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเพื่อให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนกระทั่งวิถีการดำเนินชีวิตของคนเกาหลีได้มากยิ่งขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอุทมการณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกหนังสือนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้บนเว็บไซต์หนังสือออนไลน์ของร้านหนังสือคโยโบ (교보문고) ซึ่งเป็นร้านหนังสือขนาดใหญ่และได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปของประเทศเกาหลีใต้ และได้เลือกหนังสือเรื่องนิทานพื้นบ้านสำหรับเด็กในหนังสือเรียน (교과서 전래동화) ของนักเขียนชังกโย อี ซึ่งเป็นนักเขียนนิทานเด็กที่ได้รับรางวัล IBBY Honour List ในปี พ.ศ. 2559 หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ MiraeN ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2554 ปัจจุบันถูกตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 12 ในปี พ.ศ. 2562 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้หนังสือที่ตีพิมพ์ครั้งล่าสุด เพราะถือว่าข้อมูลได้รับการตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้องมากที่สุด นิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ที่ถูกรวบรวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 36 เรื่อง และผู้วิจัยจะใช้ทั้ง 36 เรื่องนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงรายชื่อนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย

ลำดับ	ชื่อเรื่องภาษาเกาหลี	คำอ่าน	ชื่อเรื่องแปลภาษาไทย
1	이야기 귀신	[ijagi kwisin]	วิญญาณเรื่องเล่า
2	가난한 청년과 천 년 묵은 지네	[kananhan tə'wŋnjongwa tə'on njon mukin tsine]	หนุ่มยากจนกับตะขาบหนึ่งพันปี
3	소금 장수와 기름 장수	[sogim tsangsuwa kilim tsangsu]	พ่อค้าเกลือกับพ่อค้าน้ำมัน
4	돼지코가 납작한 이유	[twetsik'hoga naptsakhan iju]	เหตุผลที่จมูกของหมูแบน
5	떡시루 잡기	[t'öksilu tsapgi]	การจับหมอนึ่งต็อก
6	방귀쟁이 며느리	[panggwitŋanji mjŋnili]	ลูกสะใภ้จอมผายลม
7	도깨비 방망이	[tok'ebi pangmanji]	ตะบองของโทแกบี
8	자린고비와 달랑곱재기	[tsalingobiwa tallangoptægi]	คนขี้เหนียวกับคนขี้ตระหนี่
9	소가 된 게으름뱅이	[soga twen keilimbanji]	คนขี้เกียจกลายเป็นวัว
10	나무꾼과 선녀	[namuk'ngwa sŋnnjo]	เทพธิดากับคนตัดฟืน
11	별주부전	[pjŋltæubutŋon]	นิทานพอลจูบู
12	저승에 있는 곳간	[tsŋsine innin kotgan]	ยุ้งข้าวในปรโลก
13	법씨 한 톨	[pjŋps'i han t'ol]	เมล็ดข้าวหนึ่งเมล็ด
14	삼 년 고개	[sam njŋn koge]	เนินเขาสามปี
15	호랑이를 잡은 반쪽이	[holanjiŋl tsapin pantæ'oki]	เจ้าครึ่งซีกผู้จับเสือ
16	호랑이와 나그네	[holanjiwa nagine]	เสือกับนักพเนจร
17	훈장님의 꿀단지	[hunŋtsangnime k'uldantæi]	โถน้ำผึ้งของท่านอาจารย์

ลำดับ	ชื่อเรื่องภาษาเกาหลี	คำอ่าน	ชื่อเรื่องแปลภาษาไทย
18	젊어지는 샘물	[tɕɔmtɕəɪnin sammul]	บ่อน้ำอ่อนเยาว์
19	송아지와 바꾼 무	[sonʌtɕiwa pak'un mu]	หัวไชเท้าแลกกับลูกวัว
20	냄새 맡은 값	[nɛmse matin kap]	ราคาของการดมกลิ่น
21	호랑이와 꽃감	[holanʌiwa kotgam]	เสือกับลูกพลับแห้ง
22	삼꾸러기 돼지	[sɛmk'ulogi twɛtɕi]	หมูขี้ฉลาด
23	목화 값은 누가 물어야 하나	[mokhwa kapin nuga mulɔja hana]	ใครต้องเป็นคนชดใช้ค่าฝ้าย
24	소금을 만드는 맷돌	[sogimil mandinin metdol]	โม่หินที่ผลิตเกลือ
25	오시오, 자시오, 가시오	[osio tɕasio kasio]	เชิญเข้ามาเชิญรับประทาน เชิญออกไป
26	흑부리 영감	[hokp'uli jɔŋgam]	ชายชราเนืองออก
27	지혜로운 아들	[tɕihjeloun adil]	ลูกชายแสนฉลาด
28	콩지 닷 발 주둥이 닷 발	[k'ontɕi tat pal tɕudunʌi tat pal]	นกที่มีเท้าทางเท้าจอยปาก
29	도깨비를 골탕 먹인 농부	[togɛbilil koltʰan mokin nonbu]	ขบวนการที่ทำให้โทแบปีเจอเรื่องยุ่งยาก
30	연오랑과 세오녀	[jɔnolangwa seɔjɔ]	ยอนโอรงกับเซโอนยอ
31	누가 떡을 먹을까	[nuga t'ɔkil mokilk'a]	ใครจะได้กินต็อก
32	재미네골	[tɕəminegol]	หมู่บ้านแสนสำราญ
33	견우와 직녀	[kjonuwa tɕingjɔ]	หนุ่มเลี้ยงวัวกับสาวทอผ้า
34	방귀 시험	[pangwi sihap]	การประลองผายลม
35	해와 달이 된 오누이	[hɛwa tali twen onui]	สองพี่น้องที่กลายเป็นพระอาทิตย์และ พระจันทร์
36	빨간 부채 파란 부채	[p'alk'an putɕʰɛ phalan putɕʰɛ]	พัดสีแดง พัดสีน้ำเงิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบตารางเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตัวบทที่ปรากฏในนิทานโดยใช้โปรแกรม Excel

ตาราง 2 แสดงตัวอย่างตารางเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวบท	คำแปล	หน้า	กลวิธีทางภาษา	อุดมการณ์
하루 종일 잠을 잠지요	นอนทั้งวัน	28	การเลือกใช้คำศัพท์	การปฏิบัติตนเรื่องความขี้เกียจ
은혜는 평생 잊지 않겠습니다	ข้าจะไม่ลืมบุญคุณ ไปชั่วชีวิต	104	การใช้คำแสดง ทัศนภาวะ	การปฏิบัติตนเรื่องความกตัญญู

3. วิธีการวิเคราะห์

3.1 หาตัวบทที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน และนำตัวบทมาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาเพื่อดูวิธีที่ตัวบทใช้สื่ออุดมการณ์ โดยใช้เกณฑ์ตามกลวิธีทางภาษาในข้อความของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557) ร่วมกับกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์ของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554); อุมารัตน์ ชีช่วง (2556) ซึ่งกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทในงานวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 7 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำและวิภัติปัจจัยรูปสุภาพ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้โครงสร้างประโยค การใช้มูลบท การอ้างส่วนใหญ่ และการใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์

3.2 ศึกษาวิเคราะห์อุดมการณ์โดยใช้กรอบทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) เป็นหลักและใช้ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมเกาหลีใต้ของเกียงอิน ปาร์ค (2549) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์อุดมการณ์ร่วมด้วย

3.3 นำเสนอ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่านิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้สื่ออุดมการณ์ทั้งหมด 7 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม อุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม อุดมการณ์เรื่องครอบครัว อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ปิตาธิปไตย และอุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม โดยเรียงตามความถี่ที่ปรากฏได้ดังนี้

ตาราง 3 แสดงความถี่ของอุดมการณ์ในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ที่ปรากฏ

ลำดับ	อุดมการณ์	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
1	อุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม	61	36
2	อุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม	48	29
3	อุดมการณ์เรื่องครอบครัว	17	10
4	อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส	12	7
5	อุดมการณ์ทางการเมือง	12	7
6	อุดมการณ์ปิตาธิปไตย	12	7
7	อุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม	7	4
รวม		169	100

โดยแต่ละอุดมการณ์มีรายละเอียดชุดความคิดย่อย และกลวิธีทางภาษาที่ใช้แตกต่างกันดังนี้

1. อุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม

จากการวิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านเกาหลีได้นั้นได้ปลูกฝังลักษณะของการเป็นคนดีและไม่ดีโดยผ่านพฤติกรรมหรือการกระทำของตัวละครในเรื่อง ซึ่งทำให้ผู้อ่านนิทานได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดควรนำมาเป็นแบบอย่างหรือพฤติกรรมใดที่ไม่ควรปฏิบัติตาม โดยในนิทานนั้นมักเสนอว่าผู้ที่ปฏิบัติตนดี ชีวิตจะมีแต่ความสุขและมีอายุยืนนาน ส่วนผู้ที่ปฏิบัติตนไม่ดี ชีวิตก็จะมีแต่ความทุกข์ ไม่สมหวัง พฤติกรรมทั้งดีและไม่ดีเหล่านี้ต่างก็สอดคล้องกับหลักคุณธรรมของลัทธิขงจื๊อ เพราะสังคมเกาหลีได้ในสมัยก่อนได้นำปรัชญาของลัทธิขงจื๊อมาใช้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตทำให้แนวคิดของลัทธิขงจื๊อมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของชาวเกาหลีเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เดิมทีชนชั้นผู้ปกครองในสมัยโชซอนได้นำแนวคิดของลัทธิขงจื๊อมาใช้เป็นปรัชญาหลักทางการเมืองเท่านั้น ต่อมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบทางสังคมด้านอื่น ๆ ด้วย ชาวบ้านทั่วไปก็นำแนวคิดของลัทธิขงจื๊อมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเช่นกัน กล่าวได้ว่า ทุกคน ทุกชนชั้นในสังคมเกาหลีในสมัยนั้นยึดถือและปฏิบัติตามแนวคิดของขงจื๊อเป็นปกติทุกวันจนไม่สามารถแยกออกจากชีวิตประจำวันได้ ทำให้ลัทธิขงจื๊อถูกกลืนและกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของชาวเกาหลีจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้จากการที่คนเกาหลีให้ความสำคัญกับครอบครัวและความกตัญญูมากที่สุดหรือการที่คนเกาหลีมักจะทุ่มเทและทำงานของตนเองอย่างหนัก เป็นต้น ในงานวิจัยนี้พบว่าอุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชุดความคิดหลัก คือ สิ่งที่ควรปฏิบัติและสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สิ่งที่ควรปฏิบัติในสังคม

1.1.1 ต้องรู้จักกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

ชุดความคิดเรื่องความกตัญญูในสังคมเกาหลีได้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความกตัญญูที่มีต่อบุพการี และความกตัญญูที่มีต่อผู้มีพระคุณ (เกียงอิน ปาร์ค, 2549) เรื่องความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่ลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีแนวคิดว่าลูกต้องรู้จักกตัญญูต่อพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูเรามา เมื่อลูกโตแล้วก็ต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า และหากผู้ใดช่วยเหลือหรือมีบุญคุณแก่เรา เราต้องทดแทนบุญคุณนั้นให้ได้

ตัวอย่างที่ 1

이 은혜를 어찌 갚아야 할까요?

[i inhjelil ɔtə'i kapaja halk'ajo]

ข้าจะต้องตอบแทนบุญคุณนี้อย่างไรดี

(เรื่อง เทพธิดากับคนตัดฟืน หน้า 64)

1.1.2 ต้องขยันและทำงานอย่างหนัก

ในอดีตสังคมเกาหลีได้เป็นสังคมเกษตรกรรม เกษตรกรทุกคนต้องมีขยันขันแข็ง ออกไปทำไร่ไถนาทุกวันเพื่อให้ผลผลิตโตทันฤดูเก็บเกี่ยว ผลผลิตทางการเกษตรนั้นสามารถเก็บเกี่ยวได้แค่ปีละครั้ง หากพืชผลโตไม่ทันฤดูเก็บเกี่ยวก็จะเสียทั้งเวลาและทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ (เกียงอิน ปาร์ค, 2549) ดังนั้นชาวเกาหลีได้จึงให้ความสำคัญกับคุณธรรมในเรื่องนี้มาก เพราะความขยันหมั่นเพียรและทำงานอย่างหนักมีผลต่อรายได้และปากท้องของตนเอง

ตัวอย่างที่ 2

농부는 새벽부터 밤까지 쉬지 않고 농사일을 했지

[nonbunin sebjokbutʰo pamk'atsɛl switɛi ankʰo nonsailil hettsɛi]

ชาวนานั่นทำเกษตรกรรมตั้งแต่เช้ามีดจนถึงตอนกลางคืนไม่ได้หยุดพัก

(เรื่อง หัวใจแตกแลกกับลูกวัว หน้า 122)

1.1.3 ต้องมีจิตใจเอื้อเพื่อเผื่อแผ่

ลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติตนกับผู้อื่นเป็นอย่างมาก การมีน้ำใจและเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันและกันถือเป็นคุณธรรมที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติ เมื่อพบผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากก็ควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือหรือแบ่งปันสิ่งที่ตนเองมีแก่ผู้ที่ไม่มี และให้ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวอย่างที่ 3

어려운 사람을 돕는 착한 사람이지

[oljoun salamil topnin tɕʰakhan salamitɛi]

เป็นคนดีที่ช่วยเหลือผู้ตกยากนะสิ

(เรื่อง หัวใจแตกแลกกับลูกวัว หน้า 122)

1.1.5 ต้องฉลาด มีไหวพริบ

คนฉลาดในความคิดของชาวเกาหลีได้หมายถึงผู้ที่มีปัญญาและไหวพริบดี สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดี และสามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ ต้องรู้เท่าทันกลอุบายของผู้อื่น ไม่ตกเป็นเหยื่อของคนเจ้าเล่ห์ คนฉลาดนั้นมักจะได้รับรางวัลและการยอมรับจากผู้อื่น แต่คนโง่จะเป็นที่น่าอับอายและได้รับความเสื่อมเสีย

ตัวอย่างที่ 4

법시 한 톨씩을 주어 재주를 시험한 뒤에 공간 열쇠 줄 사람을 골라야겠군

[pjɔpsi han ʰols'ikil tɕuɔ tɕɛtɕulil sihomhan twie kotgan jolswe tɕul salamil]

kollajagetgun]

คงต้องเลือกคนที่จะฝากกุญแจยืมชั่วคราวหลังจากให้เมล็ดข้าวคนละหนึ่งเมล็ดและทดสอบไหวพริบแล้ว

(เรื่อง เมล็ดข้าวหนึ่งเมล็ด หน้า 84)

1.1.6 ต้องมีความกล้าหาญ

ความกล้าหาญเป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งของการเป็นผู้ชายที่ดีในความคิดของชาวเกาหลีใต้ (เกียงอิน ปาร์ค, 2549) ผู้ที่มีความกล้าหาญคือผู้ที่ไม่เกรงกลัวและพร้อมที่จะรับมือกับสิ่งอันตรายที่ได้เผชิญ หากมีความกล้าหาญก็จะสามารถแก้ไขปัญหาหรือต่อกรกับสิ่งอันตรายนั้นได้

ตัวอย่างที่ 5

방을 본 첫째가 나섰어

[panil pon tɕʰotɕe'ega nasotso]

ลูกคนโตที่เห็นประกาศก็เสนอตัวขึ้นมา

(เรื่อง เจ้าหญิงซึกผู้จับเสือ หน้า 98)

1.2 สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในสังคม

1.2.1 อย่าอิจฉาริษยาผู้อื่นจนตัวเองเกิดความโลภ

ความอิจฉาริษยาผู้อื่นมักมาพร้อมกับความโลภ คนที่อิจฉาคือคนที่รู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง จนเกิดเป็นความโลภที่อยากจะได้หรืออยากจะมีเหมือนเขา ความโลภและไม่รู้จักพอถือเป็นสิ่งที่ไม่ดี หากผู้ใดทำพฤติกรรมนี้จะได้รับการลงโทษ

ตัวอย่างที่ 6

할머니의 사랑을 더 받으려던 돼지의 욕심이 지나쳐 쫓겨나고 만 거야

[halmonie salanjil to patiljodon twetaie joksimi tainate'jo te'tgjonago man koja]

เพราะความโลภที่มากเกินไปของเจ้าหมูที่ต้องการได้รับความรักของคุณย่าจึงถูกขับไล่

(เรื่อง หมูขี้อิจฉา หน้า 147)

1.2.2 อย่าเกียจคร้าน

ความขยันหมั่นเพียรถือเป็นคุณธรรมดีที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ดังนั้นหากไม่ขยันหรือทำพฤติกรรมเกียจคร้านจะถือว่าบุคคลนั้นกระทำในสิ่งที่ไม่ดี การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและต้องได้รับการแก้ไข คนที่เกียจคือคนที่ไม่ทำงาน วัน ๆ เอาแต่กินและนอนอยู่ในบ้านไม่ออกไปไหน ไม่มีผู้ใดชื่นชอบคนในลักษณะนี้ กล่าวได้ว่า หากผู้ที่ไม่ขยันมักจะได้รับรางวัล ผู้ที่เกียจคร้านก็มักจะถูกลงโทษ

ตัวอย่างที่ 7

저런 게으름뱅이 같으니 넌 벌을 받아야겠다

[təolon keilimbenji katini non polil patajagett'a]

เพราะเป็นคนขี้เกียจเช่นนี้ เจ้าจะต้องโดนลงโทษ

(เรื่อง เหตุผลที่จุมุกของหมูแบน หน้า 29)

2. อุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม

ระเบียบแบบแผนพื้นฐานของสังคมเกาหลีได้นั้นมีรากฐานมาจากลัทธิขงจื๊อ Hyun Ah Moon (2560) ได้กล่าวถึงกฎการสร้างเผ่าพันธุ์ และกฎการแบ่งแยกในสังคมตามหลักคำสอนของลัทธิขงจื๊อไว้ว่า กฎการสร้างเผ่าพันธุ์ คือ กฎการสืบเชื้อสายผ่านทางสายเลือด โดยกำหนดให้ลูกชายที่เกิดจากภรรยาคนแรกซึ่งสืบเชื้อสายตรงเป็นผู้ที่สืบทอดวงศ์ตระกูลต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกในสังคมเกาหลีมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจนคือการแบ่งแยกชายและหญิงในสังคม ซึ่งส่งผลต่อบทบาทและหน้าที่ของผู้ชายกับผู้หญิงในครอบครัวด้วย และเพื่อเป็นการรักษากฎระเบียบของสังคมดังกล่าว ชาวเกาหลีจึงเคร่งครัดในหลักคำสอน 삼강오륜 /samganoljun/ เป็นอย่างมาก ซึ่ง 삼강 หมายถึง สามหลักปฏิบัติตน เป็นหลักที่กล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนในสังคม และ 오륜 หมายถึง ห้าหลักจริยธรรม เป็นข้อปฏิบัติทางจริยธรรมที่คนในสังคมต้องปฏิบัติตาม จากการวิจัยพบว่าในทานพื้นบ้านเกาหลีได้นั้นได้กำหนดหน้าที่ของคนในสังคมโดยผ่านพฤติกรรมหรือการกระทำของตัวละครในเรื่อง โดยในงานวิจัยนี้พบว่าอุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมสามารถแบ่งชุดความคิดออกเป็น 3 ชุดความคิดย่อย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทหน้าที่ของผู้ชาย

หน้าที่ของผู้ชายคือการเป็นผู้นำและแรงงานหลักของครอบครัว ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว อาชีพที่เพศชายประกอบมักจะเป็นอาชีพที่ใช้แรงเยอะและต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นหลัก เช่น คนตัดฟัน ขาวนา ขาวประมง ฯลฯ และมักจะเป็นอาชีพที่มีส่วนสำคัญต่อการปกครองและพัฒนาบ้านเมือง เช่น กษัตริย์ เจ้าเมือง ทหาร ครู เป็นต้น ผู้ชายในฐานะลูกชายต้องมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ต้องดูแลบิดามารดาให้สมบูรณ์ทั้งทางกายและใจ กล่าวคือ ต้องเลี้ยงดูให้พวกท่านนอนหลับดี กินอิ่มหน้าสำราญ และคอยปรนนิบัติเอาใจให้พวกท่านมีจิตใจที่เบิกบาน ไม่ทำให้บิดามารดาเสียใจหรือทุกข์ใจ เมื่อแต่งงานแล้วหน้าที่สำคัญอีกอย่างของสามีคือต้องรักและซื่อสัตย์ต่อภรรยาของตนเอง

ตัวอย่างที่ 8

나무꾼은 다른 날과 마찬가지로 지게를 지고 산으로 나무를 하러 갔어

[namuk'unin talin nalgwa mats'angatailo teigilil teigo sanilo namulil haljo katsɔ]

คนตัดฟันแบกซิเกแล้วขึ้นเขาเพื่อไปตัดฟันเหมือนกับวันอื่น ๆ

(เรื่อง เทพธิดากับคนตัดฟัน หน้า 62)

ตัวอย่างที่ 9

반쪽이는 큰 상을 받아 부모님을 모시고 오래오래 잘 살았다고 해

[pantɕokinin k'hin sanil pata pumonimil mosigo oleole tɕal salatt'ago he]

เจ้าครึ่งซีกได้รับรางวัลใหญ่ เลี้ยงดูพ่อแม่และมีชีวิตอยู่อย่างยาวนาน

(เรื่อง เจ้าครึ่งซีกผู้จับเสือ หน้า 103)

2.2 บทบาทหน้าที่ของผู้หญิง

หน้าที่ของผู้หญิงก่อนแต่งงานก็ต้องเป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังพ่อแม่และช่วยพ่อแม่ทำงาน ทั้งทำงานบ้านและรวมไปถึงการทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงมีหน้าที่รับผิดชอบทำงานบ้าน เช่น ซักผ้า เย็บผ้า ทำอาหาร ดังนั้นผู้หญิงที่ดีในทัศนคติของชาวเกาหลีใต้คือคนที่เก่งด้านเย็บปักถักร้อย การทำอาหาร และงานบ้าน การทำงานบ้านถือเป็นเครื่องวัดความสามารถของผู้หญิง เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงจะถือว่าเป็นสมบัติของครอบครัว ฝ่ายชายและพ้นจากการเป็นสมาชิกของครอบครัวเดิม มีหน้าที่สำคัญคือต้องรับผิดชอบดูแลงานในบ้าน ทั้งเรื่องอาหารการกินและการเย็บเสื้อผ้าของคนในครอบครัว สิ่งสำคัญคือต้องเคารพเพื่อพี่สามมี รวมไปถึงการเคารพและดูแลพ่อแม่สามมีเสมือนพ่อแม่ของตนด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีบุตรธิดาเพื่อสืบเชื้อสายวงศ์ตระกูล และต้องเป็นลูกสะใภ้ที่ทำให้ครอบครัวของสามีภาคภูมิใจ จนมีการเปรียบเทียบว่าหากบ้านไหนได้ลูกสะใภ้ดีแสดงว่าบ้านนั้นได้รับโชคเหนือชั้น

ตัวอย่างที่ 10

부모님은 신랑의 아내가 보내 준 돈으로 좋은 기와집에 살면서 행복하게 지내고 계셨지

[pumonimin sinlange anega pone tɕun tonilo tɕoin kiwatsipe salmjɔnsɔ heŋbokhage tɕinego

kjesjɔtɕi]

คุณพ่อคุณแม่อาศัยอยู่บ้านมุงกระเบื้องอย่างดีที่สร้างด้วยเงินที่ภรรยาของเจ้าบ่าวใหม่ส่งมาให้และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

(เรื่อง หนุ่มยากจนกับตะขาบหนึ่งพันปี หน้า 14)

ตัวอย่างที่ 11

아낙은 아이를 낳아 대를 이어야 하잖소

[anakin ailil naa telil ija hateanso]

ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องให้กำเนิดบุตรธิดาทำให้เชื้อสายได้สืบทอดต่อไป

(เรื่อง หมู่บ้านแสนสำราญ หน้า 210)

2.3 หน้าที่ของพ่อแม่

หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของพ่อแม่คือการเลี้ยงบุตรธิดาให้มีสุขภาพแข็งแรงและต้องอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้ลูกเป็นคนดี ไม่กระทำความชั่ว ยิ่งไปกว่านั้นอีกหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของพ่อแม่คือ การหาคู่ครองที่ดีให้ลูก เพราะการแต่งงานของลูกนั้นจะส่งผลต่อการสืบเชื้อสายวงศ์ตระกูลและเมื่อแต่งงานแล้วทางครอบครัวก็จะได้แรงงานที่หาเลี้ยงครอบครัวเพิ่มด้วย ดังนั้นพ่อแม่จึงต้องเป็นผู้คัดเลือกคู่ครองให้แก่ลูก ๆ เพื่อเลือกลูกสะใภ้และลูกเขยที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมและดีที่สุด การแต่งงานของชาวเกาหลีใต้ในสมัยก่อนนั้นจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของคนสองคนเพียงเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นเรื่องระหว่างครอบครัวสองครอบครัว

ตัวอย่างที่ 12

김 침지가 며느리를 맞았어

[kim tɕʰomtɕiga mɕjonilil matɕatsɔ]

ตาแก่คิมรับลูกสะใภ้เข้ามาเป็นคนในครอบครัว

(เรื่อง ลูกสะใภ้จอมผายลม หน้า 38)

3. อุดมการณ์เรื่องครอบครัว

แนวคิดของลัทธิขงจื๊อเสนอว่าครอบครัวนั้นเป็นหน่วยประกอบที่เล็กที่สุดของสังคมและยังเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมอีกด้วย สังคมเกาหลีใต้เป็นสังคมที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันของคนในครอบครัว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศชาติบ้านเมืองเกิดมาจากความรักใคร่กลมเกลียวกันของคนในครอบครัว (อุดมพร อมรรธรรม, 2555) ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการให้ความรัก ความเอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับคนในครอบครัว ทั้งพ่อ แม่ พี่น้อง รวมไปถึงญาติ ๆ ในวงศ์ตระกูลและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากครอบครัวของตนเอง บุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันก็ถือว่าเป็นครอบครัวเดียวกันด้วย เพราะคนเกาหลีใต้มีแนวคิดที่ว่า ประเทศคือบ้าน คนในประเทศเดียวกันจึงเป็นเสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ชุดความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์เรื่องครอบครัวนั้นมี 3 ชุดความคิดย่อย ได้แก่ 1) ต้องแต่งงานและมีครอบครัวถึงจะมีความสุข 2) คนในครอบครัวเดียวกันต้องรักใคร่กลมเกลียวกัน และ 3) คนในสังคมเดียวกันเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นคนในสังคมเกาหลีใต้จึงใช้คำเรียกญาติเรียกบุคคลอื่น ๆ ในสังคมด้วย

ตัวอย่างที่ 13

부부는 마음이 곱고 정답게 잘 지내서 마을 사람들의 부러움을 샀지

[pubunin maimi kopgo teondapge teal teineso mail salamdile pubumil sattɕi]

เพราะสามีภรรยาใจดีและอยู่อย่างรักใคร่กัน คนในหมู่บ้านจึงเกิดความอิจฉา

(เรื่อง ยอนโอรังกับเซโอนยอ หน้า 192)

ตัวอย่างที่ 14

이웃집 할머니

[iuttsip halmoni]

คุณย่าในหมู่บ้าน

(เรื่อง ใครจะได้กินต็อก หน้า 202)

4. อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส

สังคมเกาหลีเป็นสังคมที่ยังคงยึดติดกับระบบอาวุโสเป็นอย่างมาก โดยสิ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบคิดเกี่ยวกับเรื่องความอาวุโสได้ดีที่สุดคือเรื่องของการใช้ภาษา เอกลักษณะที่เด่นชัดอย่างหนึ่งของภาษาเกาหลี คือ การใช้รูปภาษาแสดงการให้เกียรติ (Honorifics) สามารถทำให้อยู่ในรูปสุภาพได้โดยการเลือกใช้คำและวิภัติปัจจัยรูปสุภาพ ซึ่งการเลือกใช้จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังเป็นสำคัญ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบภาษาที่ใช้ในการสนทนา โดยผู้ที่มีอายุมากกว่าหรืออาวุโสกว่าจะใช้ภาษาระดับเป็นกันเองเวลาพูดกับผู้ฟัง ส่วนผู้ที่อายุน้อยกว่าหรืออาวุโสน้อยกว่าจะต้องใช้ภาษาระดับสุภาพเสมอเพื่อแสดงถึงการเคารพและยกย่อง

ตัวอย่างที่ 15

사또께 이 무를 바치겠습니다

[sat'ok'e i muli pate'higetsimnida]

ข้าขอถวายหัวไชเท้านี้แก่เจ้าเมืองขอรับ

(เรื่อง หัวไชเท้าแลกกับลูกวัว หน้า 124)

5. อุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลีได้นั้นนำเสนอการสร้างภาพเมืองในอุดมคติที่ว่าการปฏิบัติตนของผู้นำและประชาชนในประเทศ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ชุดความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมี 2 ชุดความคิดย่อย ได้แก่ 1) ผู้นำที่ดีต้องปกครองบ้านเมืองอย่างสงบสุข ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และสามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนได้ และ 2) ประชาชนต้องรักใคร่และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่กันอย่างสงบสุข

ตัวอย่างที่ 16

연오랑은 대화국을 평화롭게 다스리며 사람들에게 존경을 받았지

[jonolanin tehwaɡukil ph'onghwalopge tasilimjo salamdilege t'aeɡjonɡil patattai]

ยอนโอรังปกครองเทศาภิบาลอย่างสงบสุขและได้รับการเคารพนับถือจากผู้คน

(เรื่อง ยอนโอรังกับเซโอนยอ หน้า 195)

ตัวอย่างที่ 17

마을 사람들은 서로 도우며 정답게 살았지

[mail salamdilin solo toumjjo t'aeɡdapge salottai]

คนในหมู่บ้านต่างก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและใช้ชีวิตอย่างรักใคร่กัน

(เรื่อง หมู่บ้านแสนสำราญ หน้า 206)

6. อุดมการณ์ปิตาธิปไตย

เสนาะ เจริญพร (2548) ได้กล่าวถึงความหมายของปิตาธิปไตยไว้ว่า ปิตาธิปไตย (patriarchy) หมายถึง วิธีคิดและแบบแผนที่ให้ความสำคัญ ให้คุณค่า หรือ ให้อภิสิทธิ์แก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เดิมทีคำนี้หมายถึง “อำนาจของบิดา” แต่ในปัจจุบันนี้ความหมายได้กลายมาเป็น “ระบบชายเป็นใหญ่” ปิตาธิปไตยเป็นอำนาจที่แอบแฝงและคอยแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในสังคม และมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่คอยควบคุมบทบาท พฤติกรรม รวมไปถึงความคิดของคนทุก ๆ เพศในสังคมอีกด้วย

รากฐานปิตาธิปไตยในสังคมเกาหลีมีที่มาจากลัทธิขงจื้อ ตามแนวความคิดของลัทธิขงจื้อแล้วนั้นผู้ชายเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์ เป็นสิ่งที่สูงส่งและอยู่เหนือทุก ๆ อย่าง ผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชาย และคอยช่วยเหลือให้ผู้ชายสามารถดำเนินหลักการต่าง ๆ ของตัวเองได้อย่างสำเร็จ ขงจื้อมีหลักคำสอนสำคัญที่ต้องปฏิบัติตาม คือ 3 หลักปฏิบัติตน 5 หลักจริยธรรม (삼강오륜 /samganoljun/) หมายถึง หลักคุณธรรมพื้นฐานสามประการและจริยธรรมห้าประการที่ต้องยึดถือปฏิบัติ หนึ่งในนั้นได้แก่ ภรรยาต้องนับถือสามี (부위부강 /puwibugan/) และ มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างสามีภรรยา (부부유벌 /pubujubol/) โดยผู้ชายจะทำงานนอกบ้าน และงานในบ้านเป็นงานของผู้หญิงเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่สอนหญิงโดยเฉพาะที่เป็นบรรทัดฐานและธรรมเนียมปฏิบัติสำหรับสตรีเท่านั้น เรียกว่า การเชื่อฟัง 3 ประการและคุณธรรม 4 (삼종사덕 /samteonsadok/) หลักธรรมนี้กล่าวว่า ผู้หญิงนั้นเมื่อยังไม่ได้แต่งงานให้เคารพเชื่อฟังบิดา เมื่อแต่งงานแล้วให้เคารพเชื่อฟังสามี และเมื่อสามีตายให้เคารพเชื่อฟังบุตรชาย กล่าวได้ว่า ผู้ชายมีบทบาทและทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีเกียรติและสูงศักดิ์ เป็นแรงงานหลักที่คอยหาเลี้ยงครอบครัวและเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของครอบครัว ส่วนผู้หญิงนั้นจะถือว่าเป็นเพียงสมบัติของผู้ชายเท่านั้น นอกจากผู้ชายจะมีบทบาทเป็นผู้นำในครอบครัวแล้ว ในด้านการเมืองการปกครอง รวมไปถึงด้านการศึกษา ก็เช่นกัน จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนเหล่านี้เป็นตัวกำหนดบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในสังคม ผู้ชายอยู่เหนือกว่าผู้หญิงเกือบทุกด้านและผู้หญิงจะเป็นฝ่ายถูกกดขี่

อีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้เป็นสังคมปิตาธิปไตย คือ พิธีไหว้บรรพบุรุษที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงคนในครอบครัวที่เสียชีวิตไปแล้ว สิ่งสำคัญของพิธีคือการเซ่นไหว้ด้วยอาหารและเครื่องดื่มและต้องโค้งคำนับเพื่อแสดงความเคารพ ในสมัยก่อนผู้ที่ประกอบพิธีจะเป็นลูกชายคนโตของบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องพิธีได้ต้องเป็นเพศชายเท่านั้น นอกจากนี้บรรพบุรุษหรือผู้เสียชีวิตที่ลูกหลานจะประกอบพิธีให้ก็จะเป็นบรรพบุรุษเพศชายเท่านั้นด้วย พิธีไหว้บรรพบุรุษของชาวเกาหลีใต้มีสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดนิยมบุตรชายที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม หลังจากที่ได้รับลัทธิขงจื้อเข้ามาทำให้ชาวเกาหลีใต้มีการจัดระบบการใช้ชีวิตใหม่ หนึ่งในหลักการของลัทธิขงจื้อที่ชาวเกาหลีใต้ปฏิบัติตามคือ หลักการการสืบเชื้อสายด้วยเพศชายเป็นหลักหรือเรียกว่าแนวคิดนิยมบุตรชายก็ได้ ซึ่งแนวคิดนิยมบุตรชายของชาวเกาหลีใต้ไม่ได้หมายถึงว่าต้องมีบุตรชายจำนวนมาก ทว่าแต่ละบ้านนั้นจำเป็นต้องมีบุตรชายอย่างน้อย 1 คน เพื่อสืบทอดเชื้อสายของวงศ์ตระกูล (Ki-Soo Eun, 2559) เมื่อมีบุตรชายสืบทอดเชื้อสายแล้วบุตรชายคนนั้นมีหน้าที่สำคัญคือต้องเซ่นไหว้บุพการีรวมถึงบรรพบุรุษของตนเองด้วย ด้วยเหตุนี้ กล่าวได้ว่าสังคมเกาหลีใต้เน้นให้ความสำคัญแก่บุตรชายมากกว่าบุตรสาว นอกจากนี้บรรพบุรุษหรือผู้เสียชีวิตที่ลูกหลานจะประกอบพิธีให้ก็จะเป็นบรรพบุรุษเพศชายเท่านั้นด้วย ในงานวิจัยนี้พบชุดความคิดย่อยเกี่ยวกับอุดมการณ์ปิตาธิปไตยทั้งหมด 2 ชุดความคิดได้แก่ 1) ทำพิธีไหว้บรรพบุรุษให้บรรพบุรุษชายเท่านั้น และ 2) ผู้ชายเป็นผู้นำของสังคมในหลาย ๆ ด้าน

ตัวอย่างที่ 18

돌아가신 할아버지의 제사에 다녀오려는 거였지

[tolagasin halabotsie tsesae tanjopoljonin kojottae]

เพื่อที่จะไปทำพิธีไหว้บรรพบุรุษของคุณปู่ที่เสียชีวิตไปแล้ว

(เรื่อง หมู่มยากจนกับตะขาบหนึ่งพันปี หน้า 14)

7. อุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม

Hofstede (1997) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม (Collectivism) ไว้ว่า วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของกลุ่มอยู่เหนือผลประโยชน์ของตัวเอง ส่วนใหญ่แล้วจะพบวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมในสังคมที่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย เมื่อโตขึ้นเด็ก ๆ ในครอบครัวเรียนรู้ที่จะคิดว่าตัวเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ‘พวกเรา (We)’ และจะแตกต่างจากกลุ่ม ‘พวกเขา (They)’ กลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมอีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีความคิดที่ว่ากลุ่ม ‘พวกเรา’ นี้เป็นสิ่งที่สร้างตัวตนให้แก่คนในกลุ่ม และเป็นสิ่งคุ้มครองที่มั่นคงเพียงอย่างเดียวที่ใช้ต่อสู้กับความยากลำบากในชีวิตได้ ดังนั้นความจงรักภักดีต่อกลุ่มถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและการทำลายความจงรักภักดีนี้จึงเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดเช่นกัน

นอกจากนี้สังคมเกาหลีใต้ยังให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องคนใน (กลุ่ม) และคนนอก (กลุ่ม) กล่าวคือ เมื่อคนเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับของสิ่งไหนหรือบุคคลใด มักจะปรากฏการณ์ใช้คำสรรพนาม “우리 /uli/ พวกเรา” ร่วมกับคำนามนั้น ๆ การใช้คำว่า “พวกเรา” ร่วมกับคำศัพท์อื่นนี้เป็นการสร้างคุณค่าและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มตัวเองที่เห็นได้อย่างชัดเจนของชาวเกาหลีใต้ ในงานวิจัยนี้พบชุดอุดมการณ์เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม 2 ชุดความคิดย่อย ได้แก่ 1) การเป็นพวกเรา และ 2) การเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม

ตัวอย่างที่ 19

우리 어머니 못 보셨어요?

[uli omni mot posjtsjo]

เห็นแม่ของพวกเราบ้างไหมขอรับ

(เรื่อง นักที่มีห้าหางห้าจะงอยปาก หน้า 178)

ตัวอย่างที่ 20

부락장은 자기가 제물로 가겠다고 했어

[pulakteanjin teagiga taemullo kagett'ago hetso]

หัวหน้าหมู่บ้านบอกว่าเขาจะไปเป็นของเซ่นไหว้เอง

(เรื่อง หมู่มบ้านแสนสำราญ หน้า 206)

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาอุดมการณ์ในนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้าน จากตัวบท 36 เรื่อง พบอุดมการณ์ทั้งหมด 7 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม อุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม อุดมการณ์เรื่องครอบครัว อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ปิตาธิปไตย และอุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม ซึ่งอุดมการณ์เหล่านี้ถูกผลิตซ้ำและถ่ายทอดไปยังผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชนในสังคมโดยผ่านกลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย

เมื่อนำอุดมการณ์ที่พบมาพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) และผลการศึกษาเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติของอุมาวัลย์ ชีซัง (2556) พบว่าการนำเสนออุดมการณ์มีทั้งส่วนที่สอดคล้องกันเพราะกลุ่มผู้รับสารหลักของอุดมการณ์คือเด็กในสังคม และส่วนที่แตกต่างกันเนื่องจากบริบททางสังคมเกาหลีใต้และสังคมไทยต่างกัน โดยอุดมการณ์ที่สอดคล้องกันนั้นจะเป็นอุดมการณ์เรื่อง การปฏิบัติตนในสังคม ซึ่งจะเสนอภาพของการเป็นคนดีและไม่ดีในสังคม และอุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ที่มีการสื่อภาพบทบาทและหน้าที่ของชาย-หญิงในสังคมเป็นหลัก ส่วนอุดมการณ์ที่แตกต่างกันนั้นได้แก่ อุดมการณ์เรื่องครอบครัว อุดมการณ์เรื่องความอาวุโส อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์เรื่องวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม และอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งอุดมการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากแนวคิดของลัทธิขงจื๊อทั้งสิ้น โดยในสมัยโชซอนนั้นกลุ่มชนชั้นผู้ปกครองได้นำแนวคิดของลัทธิขงจื๊อใหม่ (Neo-Confucianism) มาใช้เป็นปรัชญาหลักทางการเมืองและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบทางสังคมด้านอื่น ๆ ด้วย กล่าวได้ว่า เป็นเวลานานแล้วที่คนเกาหลีใต้ซึมซับและนำปรัชญาขงจื๊อมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งปรัชญาขงจื๊อนี้ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของชาวเกาหลีใต้เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามหากดูความสำคัญของตัวบทนิทานพื้นบ้านแล้วพบว่ามีความมุ่งหมายเพื่อผลิตซ้ำอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและทัศนคติของคนในสังคมเกาหลีใต้ เช่น การแฝงซึ่งอุดมการณ์เรื่องการปฏิบัติตนของคนในสังคมที่เสนอภาพของการเป็นคนดีและไม่ดี โดยมีกล่าวถึงลักษณะและการกระทำที่ดีและไม่ดี รวมไปถึงจุดจบของคนเหล่านั้นเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพและเข้าใจผลของการกระทำได้ง่ายมากขึ้น หรืออุดมการณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมที่ส่วนใหญ่แล้วจะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อเพศชายและเพศหญิง สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นในสังคมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้หากพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมายของตัวบทแล้วพบว่าผู้บริโภคหรือผู้รับสารของตัวบทนิทานพื้นบ้านเกาหลีใต้ในงานวิจัยนี้ คือ เด็กในสังคมเกาหลีใต้ โดยเฉพาะเด็กระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีวัยและประสบการณ์น้อย จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ อีกทั้งบทอ่านนิทานพื้นบ้านนี้ยังมีลักษณะที่อ่านง่าย เนื้อเรื่องสนุกสนาน ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านที่เป็นเด็กได้ง่าย ดังนั้นเด็กที่ได้รับสารจากนิทานพื้นบ้านนี้จึง “เชื่อ” ชุดความคิดหรืออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบทได้ง่ายโดยที่ไม่มีข้อสงสัย และการตีความชุดความคิดหรืออุดมการณ์จะเป็นไปในลักษณะที่ผู้อ่านพร้อมจะทำความเข้าใจและปฏิบัติโดยไม่มีข้อโต้แย้ง กล่าวได้ว่าเมื่อเด็กในสังคมเกาหลีใต้ได้รับสารจากตัวบทแล้วจะมีการถ่ายทอดอุดมการณ์ส่งผ่านไปยังเด็กโดยที่เด็กไม่ทันรู้ตัว เด็กจะยอมรับและเชื่อในอุดมการณ์นั้นไปเอง

โดยสรุปแล้วการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นและยืนยันได้อย่างชัดเจนว่านิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนานมิได้เป็นเพียงสื่อที่สร้างความบันเทิงให้แก่คนในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นสารทางอุดมการณ์ที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่านและสังคมอีกด้วย อุดมการณ์เหล่านี้ถูกผลิตซ้ำและเผยแพร่อย่างต่อเนื่องอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนาน ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้ยังได้ประโยชน์จากการผลิตซ้ำตัวบทนี้ในทางอ้อมด้วย เนื่องจากผู้อ่านนิทานพื้นบ้านที่ได้รับสารซึ่งแฝงอยู่ในตัวบทจะถูกปลูกฝังลักษณะบางประการที่เอื้อต่อการจัดระเบียบสังคมของรัฐ

ข้อเสนอแนะ

นอกจากนิทานพื้นบ้านแล้วยังมีตัวบทประเภทอื่นที่สามารถสื่ออุดมการณ์ได้ ดังนั้นเพื่อความหลากหลายควรศึกษาตัวบทประเภทอื่นด้วย เช่น ตัวบทหนังสือเรียน เพื่อดูว่าประเภทของตัวบทมีผลต่อการสื่ออุดมการณ์ที่เหมือนหรือต่างกับตัวบทนิทานพื้นบ้านอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาพรรณ หงส์ดามรงค์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียงอิน ปาร์ค. (2549). *วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลี* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2557). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รมย์ธีรา ศิริพงศ์วรกุล. (2555). *วรรณกรรมการ์ตูนสำหรับเด็กและการนำเสนอภาพอุดมการณ์ทางสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสันต์ สุวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2503 - 2544 : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุขฎฐบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). *ผู้หญิงกับสังคม: ในวรรณกรรมไทยยุคทอง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อุดมพร อมรรธรรม. (2555). *ยอดคุณธรรมขงจื้อ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อุมาวัลย์ ซีช้าง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523 - 2553* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไอยดา กลิ่นอัน. (2563). *อุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Hofstede, G. (1997). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. New York: McGraw-Hill.
- Hyun Ah Moon. (2560). *การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเกาหลีและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวเกาหลี*. (พรรณนิภา ของ ผู้แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ki-Soo Eun. (2559). *ค่านิยมของชาวเกาหลีใต้*. (พรรณนิภา ของ ผู้แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.